

Kulturális intézmények akkor és most

Kőbánya

Dolgozat áttekintése:

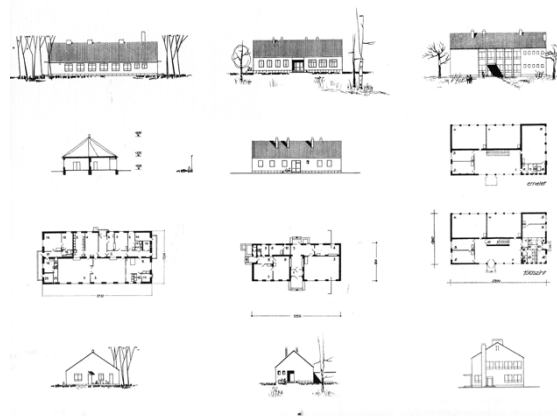
1. Absztrakt
2. Főbb irányok 1945-75-ig.
3. Kőbánya, Tóth Dezső
4. Esettanulmány
5. Összefoglalás

1. Absztrakt

Jelen dolgozat az 1945-90 között Magyarországon bekövetkező kulturális épületállomány változásának főbb vonásait kívánja bemutatni a többfunkciós művelődési házakat létrehozó építőmozgalom lényeges elemeinek ismertetésével. A dolgozatban elemzek egy, a '70-es években, típussterv alapján készült, funkcióját ma is betöltő épületet. Kísérletet teszek a ház elmúlt 40 évében bekövetkezett változásainak nyomon követésére, valamint hallgatók által készített terveken keresztül vizsgálom a kisléptékű beavatkozások lehetőségét, létjogosultságát. Áttekintem az épület jelenlegi funkcionális rendjét, alternatív használati lehetőségeit.

2. Főbb irányok 1945-75

A második világháború utáni újjáépítési időszakot, az újonnan alakult politikai, kultúrpolitikai és társadalmi rend nagymértékben meghatározta. Nemcsak az épületek stílusa lett előre determinálva, hanem a hétköznapi emberek kultúrával való találkozásainak helye, ideje és száma is. Így jöhetek létre az 1960-as évektől főként vidéken – az 5 éves tervek keretein belül – különböző méretű, típusú és funkciójú, az állam által épített művelődési házak. Ezek első bástyái, az egy nagy közösségi- és párcsoportszobával rendelkező, zsinórpaddal és forgószínpad nélküli művelődési és kultúrházak voltak. Ezek az állami irányítás alá vont épületek a tömegkultúra, a közösségi élet és nem mellesleg a pártrendezvények (politikai és kulturális kontroll) színteréül is szolgáltak. Korábban ezen épületek szerepét töltötték be a fónók, pajták, iskolák, csűrök is.¹ Ezek a vidéki művelődési házak nagy számuk, vagy éppen átgondolatlanságuk, arctalanságuk, helyhez nem kötődő voltuk miatt hamar kihasználatlanná váltak, megszűntek.

Ballról jobbra: 50 fős óvoda, Kiss I. '59; 1 tantermes isk. Reischl P. '59;
4 tantermes isk.- Kissló I '59

¹ K. Horváth Zsolt, Üresedés A régi kulturális terek átalakulása Budapesten, Andreas Fogarasi, Kultur und Freizeit- Magyar Pavilon Giardino di Castello, Velenca 52. Velencai Nemzetközi Képzőművészeti Biennálé, Múcsarok- p.29.

Az 1960-as években lezajlott² technológiai (TV, rádió, stb.) és társadalmi változások következtében a lakosság kulturális érdeklődése nagymértékben megváltozott. (1963-ban Magyarországon már több mint 600.000 Tv készülék volt.) A kultúrház is sokszor szolgált a közös Tv-nézés, kártyajátékok, rádióhallgatás színteréül.³ A '70-es években az állami intézményfenntartó rendszer fokozatos kivonulásának következtében a házak önfenntartóvá váltak. Fizikai adottságaik miatt sokszor ismét ezek az épületek lettek az újraszerveződő kulturális körök, szakkörök, kiscsoportos foglalkozások helyszínei. Rövid idő leforgása alatt (kb. 10 év) a művelődési házak kiemelt eseményei, a tánc-, színházi és közművelődési rendezvények helyett, a kisebb könyvtárakkal, multifunkcionális közösségi terekkel rendelkező kiscsoportos találkozások váltak meghatározóvá. Természetesen a több száz fős előadóterek zárványként megmaradtak az épületek testében, azonban azokat lényegesen ritkábban használták csak.

Ekkor már volt technikai lehetőség és állami fedezet is új, az igényeknek jobban megfelelő épületek építésére, a régiek átépítésére. Azonban sokszor ezekről az új épületekről is elmondható, hogy időkénszerükből, típusosságukból és csekély adaptációs képességükből adódóan nem tudtak tökéletesen megfelelni új funkciójuknak.

Napjaink társadalmi változásai, az alternatív színházi mozgalom térnyerése ismét kiemelt helyzetbe hozza a nagy belső terű épületeket. Nem ritka, hogy a közösségi foglalkozások az átalakult művelődési házak falai közé kerülnek vissza. Napjaink kulturális változásának egy másik nagyon érdekes aspektusa, ahogy a kultúra, annak bizonyos része áttér a média érzékelhetetlen, immateriális terébe. Ez a folyamat nehezen követhető, azonban hatását egyértelműen érezni lehet.

A korábbi települési léptékre méretezett, a nagyterem köré szervezett könyvtár és szakkör elrendezésű intézmények – ha nem szűntek meg, akkor vegyes működésük miatt – mára már kinőtték épületeiket.⁴ A kiszoruló tevékenységek új helyének, és finanszírozásának megtalálása nem könnyű feladat. A házak bővítésére – általában a terület túlépítettsége, az épület szerkezete, vagy éppen „belvárosi volta” miatt – nincs lehetőség. Ennek ellenére – némely esetben – még így is képesek régi és egyre bővülő új funkciójuk ellátására. (Orgovány, Szentendre, Zalaszentlászló)
A megmaradt, és funkcióját ma is betöltő épületek működésének alapja a múlt és az azzal való harmonikus együttélés.

„Úgy tartom, hogy a múlttal való morális és intellektuális-kritikai szembenézés azért megkerülhetetlenül is fontos mert egy kultúra – minden cezúra ellenére – ennek árán tudja felmutatni önnön kontinuitásának alapjait. Azokat a fix és megkérdőjelezhetetlen pontokat, amelyek politikai beállítódástól függetlenül hozzá tartoznak egy ország kulturális identitásához.”⁵

– Mindenkinek joga van a kultúrához, és azt biztosítani is kell. –

A háború után megalakult központosított tervezőirodáknak támogatniuk kellett az állam által preferált, a kulturális fejlődést szolgáló építészeti programot. Ennek célja egy ideológiailag egységes szocialista intézményhálózat létrehozása volt, lakhelytől függetlenül mindenkire eljuttatva a kultúra lehetőségét. A XX. századi művelődési ház, mint „intézmény” története azonban nem követhető le

² <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/516.html> (utolsó letöltés: 2017.04.30.)

³ K. Horváth Zsolt, Üresedés A régi kulturális terek átalakulása Budapesten, Andreas Fogarasi, Kultur und Freizeit- Magyar Pavilon Giardino di Castello, Velence 52. Velencei Nemzetközi Képzőművészeti Biennálé, Múcsarok- p.29

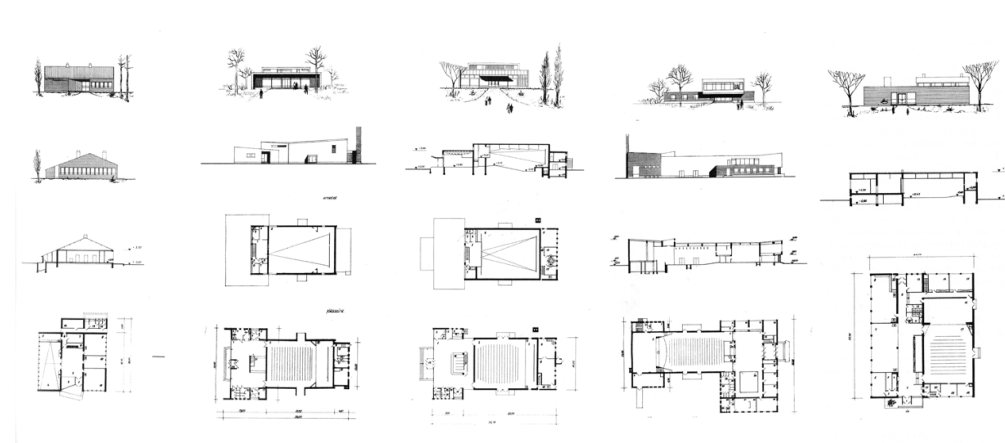
⁴ Beszélgetés Aba Lehel főépítésszel, Szentendre ,PMK- 2016.12.07.

⁵ K. Horváth Zsolt, Üresedés A régi kulturális terek átalakulása Budapesten, Andreas Fogarasi, Kultur und Freizeit- Magyar Pavilon Giardino di Castello, Velence 52. Velencei Nemzetközi Képzőművészeti Biennálé, Múcsarok- p.27

csupán az 1949-89 közötti politikai, és kulturális időszakkal. Gyakran már a századfordulón is⁶ alulról, horizontálisan (civiliek által) szerveződő társadalmi igényként fogalmazódott meg ezen kulturális egységek létrehozása. Ilyenek voltak a többek közt kaszinókban létrejövő klubok, éttermek csoportjai, az egyesületek, a körök stb. Ezek sokszor vallási színezetűek is voltak, és nem ritkán nemek alapján elkülönülve szerveződtek. 1930-ban nagyjából 1000 népház működött, számuk 1950-re kb.500-ra csökkent, majd átalakultak művelődési házakká.

„A kulturális forradalom célja a korábbi uralkodó osztályok, kiváltságos rétegek monopóliumának megszüntetése, a munkások és a parasztok számára a művelődési lehetőségek megteremtése, a marxista világnézet terjesztése, a tudomány támogatása, a szocialista művészet kifejlesztése és új szocialista értelmiség kialakítása volt.”⁷

A kulturális intézmények elterjesztésére állami lépések először az 1951-es törvényjavaslat megszületésével fogalmazódtak meg. Ekkor készültek el az első épülettípusokra lebontott títusterv katalógusok is Farkasdy Zoltán, Zalavári Lajos szerkesztésével (1951-52), melyeket aztán 1960-ig további „Művelődésügyi títustervek katalógusai” követték.

Ballól jobbra: 100 fős közösségi klub, Tolnay L '65; 350 fős filmszínház, Zdravics J '61; 450 fős Filmszínház- Zdravics J. '64; 400 fős művház- Mátyók L '59; 200 fős művház- Zdravics J '65

Míg a második világháború utáni években a művelődési házak legfontosabb funkciója a színi előadások és nagyrendezvények megtartására alkalmas nagyterem ill. színházterem biztosítása volt, addig az 1959-es országos tanácskozás eredményeképpen született szabályzat már kimondja, hogy fokozottan hangsúlyozni kell a kics csoportos művelődési formákat is (szakkörök, klubok), amelyek számára a nagyterem mellett elkülöníthető, de egybenyitható kisebb termek szükségesek. Ez összecseng az 1974. november 1-jén hatályba lépett Művelődési épületek művelődési otthonok tervezési előírásával is.⁸

1951 februárjában az ötéves terv módosítása már városi és falusi kultúrházak kiépítését irányozta elő.

⁶ Ferkai András, Közti 66 (42+24), Egy tervezőiroda története, Vince Kiadó, 2015, Művelődési épületek Lantos Edit, p313-345, (1932-ben 550 kultúrház, 268 népház, és 1159 népkönyvtár volt Magyarországon)

⁷ KÖPECZI Béla, A magyar kultúra harminc éve idézi KOVALCSIK József, A kultúra csarnokai, i.m., p744

⁸ Művelődési épületek, művelődési otthonok tervezési előírásai MSZ-04.204/1-74, Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, Építésügyi Tájékoztató Központ, Budapest, 1978.

Ez a törvényjavaslat így szól:

„37. § (1) A dolgozó tömegek műveltségi színvonalának emelésére a tervidőszakban nagymértékben fejleszteni kell az üzemi és területi kultúrotthonok, a mozik és a népkönyvtárak hálózatát.

(2) Az ötéves tervidőszak végére 3500 kultúrotthonnak kell működnie.”⁹

Ekkor a művelődési házak, művelődési otthonok állam által lefektetett célja, hogy a lakosság szervezett világnézeti, politikai, szakmai, továbbá művészeti nevelését, társas élete formáinak kialakítását és színvonalas szórakozását irányítsa, befolyásolja. A korábbi létesítmények civil közönsége önszerveződő módon továbbra is részt vett a kulturális életben, azonban nagy részük elfordult az államilag létrehozott intézmények közösségi életétől.

Az általános központosítási törekvés több, a korábbiakkal formájában megegyező (sokszor egyazon épület átalakítását jelentő), azonban eszméjében eltérő alapon nyugvó gyülekezési teret hívott életre. Ezek az államilag és az önkéntesen létrehozott elemek ekkor még körülbelül azonos gyakorisággal voltak jelen a közéletben. A „privát” intézmények nagy részét a II. világháború után megszüntették, működésüket ellehetetlenítették. Az állam meghatározó módon 1960-tól jelent meg a kulturális életben. Ebben az időben indul meg a kultúrházépítő mozgalom is.

Ezzel párhuzamosan a háború utáni újjáépítésben dolgozó építészek egyik első és legfontosabb feladata az elpusztult lakásállomány gyors pótlása volt. Ebben a Típustervező Intézetnek (TTI) 1968-ig meghatározó szerep jutott. A TTI a tömegesen épülő középületek tervezésében kezdetben típusterv, majd ajánlott tervek kidolgozásával vett részt. Mindezek jellemzően iparosított, hagyományos (tégla) és 1966-tól jellemzően blokkos, üzemben előregyártott építéstechnológiával készültek el. Ilyen előregyártott, adaptált típustervből és azok standard elemeiből épült fel léptékbeli eltérésekkel a kőbányai, a váci és a gödöllői művelődési ház is. A nagyfokú előregyártás, tipizálás nem mindig adott lehetőséget a különböző fajta téri igények maradéktalan kielégítésére. A TTI után a KÖZTI, (Középülettervező Iroda Nemzeti Vállalat) a Lakóterv (Lakó és Kommunális Épületeket Tervező Vállalat), az Iparterv (Ipari Épülettervező Vállalat) is saját típusterveket dolgozott ki, vagy együtt fejlesztették azokat.¹⁰ A tipizálás arctalansága, helyhez és közösséghez nem kötődő kultúrházakat hozott létre. A tömeges építés, a meghatározott funkcionális rend ellenére is pár épület előremutató, építészettörténetileg is jelentős alkotás tudott lenni. (Szentendre, Orgovány, Nyíregyháza, Sáropataki, Zalaszentlászló, Újpest, Hódmezővásárhely, stb.)

Szentendre; Orgovány

⁹ KÖPECZI Béla, A magyar kultúra harminc éve idézi KOVALCSIK József, A kultúra csarnokai, i.m., p 752

¹⁰ Jeney Lajos DLA, A Magyar Tervezőirodák Története, Építésügyi Tájékoztatási Központ Kft. Budapest, 2001

„A művelődési otthonok országos hálózatának megteremtése a szocialista kulturális politika egyik nagy vállalkozása volt, amellyel egy egységes szocialista intézménytípus kiépítésére törekedett.”¹¹

A létrehozott kultúrházak meghatározó voltát a következő számadat egyértelműen bizonyítja: 1966-1970 között a meglévő 6757 közművelődési könyvtár közül 2571, 4033 filmszínház közül pedig 2290 kultúrházban volt. Ekkorra váltak a kultúrházak a közművelődés átfogó jellegű épületeivé.

Így lehet, hogy sokszor egy épületbe került a színház, a mozi, a könyvtár és kiállítótér is. Mindemellett néhány építész részéről, akik az oktatási létesítményekre specializáltak magukat, megfogalmazódott egy olyan igény is, hogy komplex művelődési intézmények építése lenne kívánatos, amelyek ötvöznék a nevelési és kulturális funkciókat is, tehát az óvoda, az iskola is a művelődési házban lenne. Ezek nagyrészt ideáltervek maradtak. (Polónyi, Szrogh, stb.)

A kulturális fejlődés hatására új találkozási felületek jöttek létre. Az átalakuló életmód, valamint az üzemekben létrehozott közösségi terek miatt sokszor már nem volt elég vonzereje a kultúrháznak, annak nagytermének. Gyakran a művelődési intézmények kényszerültek adott munkástelepek, gyárak, ipari létesítmények közösségi tereibe szervezni a foglalkozásaikat, hogy a rájuk ruházott állami funkciójukat betöltsék. A társadalom átalakulásának, a technika fejlődésének a nagy tömegek egyidejű befogadására specializálódott közösségi- és művelődési házak lettek a vesztesei. A kis csoportokat mozgó, egy-egy személyhez, szervezethez köthető, prosperáló ágazatokat a művelődési házak irányítása alól kiszervezték, azokat külön helyen, kisebb intézményekben, függetlenül üzemeltették tovább.

Az 1970-es években, a fent említett változás már megkövetelte a tervezőktől nagyméretű színházterem mellett a kisebb foglalkoztató helyiségeket, valamint egy, az épülethez kapcsolódó nagyméretű könyvtárat is. Funkciójából adódóan továbbra is a színházterem az épületek magja, ezért elhelyezése praktikus és jól átlátható megoldásokat kívánt a tervezőktől. A nyitott közösségi terek a bejárathoz közel, a szeparáltságot és elvontságot igénylő előadótér és csoportos foglalkozásoknak helyt adó szobák pedig mindig rejtetten, azonban az előtérrel mégis összeköttetésben kaptak helyet.

A '70-es évek végére a kultúra reprezentációja megváltozott. A "magaskultúra" elsődleges hordozóivá a könyvtárak váltak. Ezek biztosítottak lehetőséget a nyomtatott irodalom, majd később a hang és filmanyagok raktározására, kölcsönzésére. Kőbányán a könyvtárból művészeti alkotásokat (rézkarcot, litográfiát) is lehetett bérelni. A könyvtár funkciójából adódó nyitottsága, az érkezőtérhez való közelsége, valamint szabadpolcos rendszere révén új találkozási helyet hozott létre.

A kor építési és gazdasági kultúráját jellemzi, hogy ezen nagy volumenű tervek sokszor hiányosan, vagy erős kompromisszumok árán készülhettek csak el. A nagyfokú előregyártásra alapozó építészeti tervezést a kivitelezés minősége nem tudta lekövetni. Van ahonnan a nagyterem hangszigetelése maradt ki – így funkcionálisan működésképtelen előadások alatt a ház –, van ahol a légkondicionálás, vagy éppen a szellőztetés hiányzik teljes mértékben.

Ahogy az 1976-os közművelődési törvény fogalmaz: „A közművelődést szolgáló valamennyi intézmény közös feladata, hogy felkeltse a művelődés iránti igényt, közreműködjön annak kielégítésében, a közművelődés eszközeit és alkalmait mindenki számára hozzáférhetővé tegye, és ezzel szolgálja a kultúra demokratizálódását, a közösségi gondolkodás és életmód általánossá tételét.”¹²

¹¹SZABÓ Pál, Hozzászólás az olvasóköri vitához, Művelt Nép, 1953/10, in: KOVALCSIK József, A kultúra csarnokai, A közösségi művelődés színterei, utópiák, mozgalmak, társadalomszervezés, a művelődési otthonok kialakulása, Editio Plurilingua Kiadó, Budapest, 2003, 15.

¹²KORMOS Sándor, *Közművelődési intézmények és szervezetek*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999, 20.

Funkciójukban hasonló épülettípusok a kultúrház és a mozi, azonban üzemeltetési szinten nagyon fontos különbség a kultúrházak javára, hogy azok multifunkciós használatra tervezett terei szükség esetén képesek átalakulni, míg a mozik funkcionális kötöttségük miatt erre nem képesek. Ezért is figyelhető meg az, hogy sok vidéki mozi állapota már a '80-as években leromlik, átalakul, megszűnik. A Tv majd a 2000-es évek táján az internet elterjedésével tovább csökken azok felvevő piaca, megpecsételődik a sorsuk. Az 1964 augusztus 29-én átadott 800 férőhelyes kőbányai mozi hosszú szenvedés után véglegesen 1999-ben zár be.¹³ Ma az ATV televízió székháza működik benne, kihasználva annak téri adottságait.

A '90-es években a technológiai eszközök elterjedésével, az iskolázottsági szint, az otthoni könyvtárak számának növekedésével, a „nyugat felé nyitás” lehetőségével a vidéki és nagyvárosi kultúrházak is egyre inkább perifériális helyzetbe kerültek, kiürültek. A rendszerváltás környékén nemcsak az „irányító” politikai szerv nem volt egységes, hanem a kultúrpolitikai törvény egyéni értelmezései miatt, a helyi alközpontok is sokszor személyes érdekek alapján szerveződő intézményekként jöttek létre.

Minőségi, a lakosság érdeklődését szem előtt tartó szolgáltatásaik alapvető fontosságúvá váltak a közösségek és azok identitásának megőrzésének életében is.

Ezen hatások együttesen azt eredményezték, hogy az intézmények odaadó, kreatív vezetés nélkül csődbe mentek, bezártak. Újra egyre inkább a saját érdeklődési körüket kielégíteni vágyó kis közösségi csoportok, és azok „klubjai” váltak a kulturális élet húzó egységeivé.

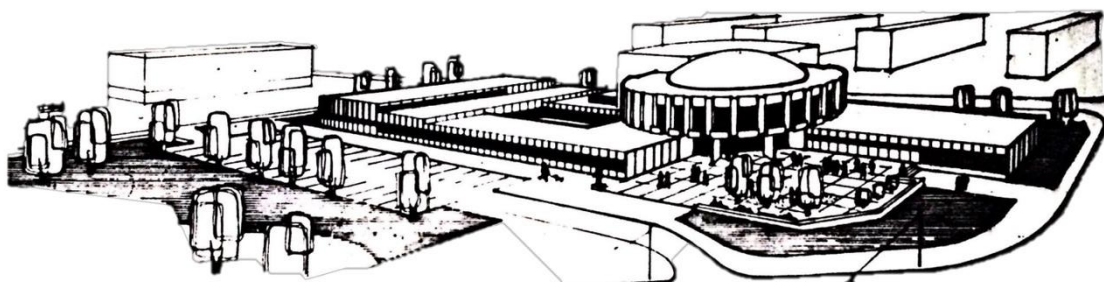
A vidéki kisebb (150-200 fős), a városokban nagyobb, 300-400 fő befogadására képes nagy előadótérrel rendelkező kultúrházak funkciójukat veszítették. A társadalmi igények egyre inkább a kiscsoportos, új információkat nyújtó művelődési formák felé fordultak (fotó, informatika, film, zene). Ezek téri igényeit a korábbi intézményi rendszer épületei általában nem tudták biztosítani.

A nagyterem csak egy-egy nagyobb, a közösséget érintő ünnep, multság alkalmával volt kihasználva, az év nagy részében funkciótlannal, üresen állt.

Részlet az 1976-os közművelődési törvényből.

¹³ http://fovarosi.blog.hu/2008/12/17/volt_egyszer_egy_kobanya_mozi (utolsó letöltés 2017.05.05.)

3. A Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ, Kőbánya

Tervezte: Tóth Dezső, 1973
Színházterem befogadóképessége: 486 fő
Kivitelezés: 1974-75

Vizsgálatom tárgyát egy típusterv adaptációként létrehozott, azonban mégis egyedinek mondható – Tóth Dezső által tervezett – művelődési központ adja, mai nevén Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ. Előzményei, létrehozásának körülményei, múltbéli működése, és a jelen kor új, kulturális és építészeti programként is értelmezhető követelményei jól prezentálják ezt a speciálisan magyarországi társadalmi- és kultúrtörténeti folyamatot.

- Előzmények:

A kezdetben földművelő, szőlőtermelő, felszín alatti kőfejtéssel foglalkozó munkásokat alkalmazó polgári réteg az 1800-as években állattartásból (disznó) gazdagodik meg. A terület diffúz összetételét jelzi, hogy a jómódú polgárság mellett, leginkább a szegény sorban élő munkások tömeges lakhelyéül szolgált. A polgárság villaépületekben, a szegény sorsú munkások nagy része nyomortelepeken, vagonokban élt (Pongrácz telep, Augusztá telep). Mindezek ellenére a hely gazdasági és politikai erejét jelzi, hogy a Szolnok fele közlekedő távolsági vonatok itt is megálltak, valamint Rákospalotához hasonlóan, mulatónegyed is működött a területen. Jó közlekedési kapcsolata, valamint a belváros közelsége miatt már korán a sok munkást foglalkoztató ipari termelés központjává vált.

Az 1889 július 30-án megalakuló Kőbányai Társaskör, a Pataky Művelődési Központ (később ez lesz a Kőrösi Csoma Sándor Művelődési Központ) elődjében, az 1879-ben alapított „Kőbányai Casino”-intézményében jött létre. A helyi művelődés központját a polgári kör által létrehozott pénzalapból (~100.000 Korona), valamint a városrész által nyújtott hitelből építették fel a belső Jászberényi úton (ma Kőrösi S. út.). Itt kezdődött el a kőbányai kulturális élet önszerveződése is.¹⁴ Az 1950-es évekig ez volt az egyedüli megfelelően reprezentatív és nagy befogadó képességgel rendelkező épület kőbánya központjában, így az az újonnan létrejövő pártrendezvények színterévé is vált. Szecessziós belső terei, márvány oszlopai, funkcionális szűkössége, valamint a pártvezetés számára nem megfelelő

¹⁴ <http://www.bmknet.hu/kozmu-ck/4/html/tartalom/t3.html> , (utolsó letöltés: 2017.01.04)

történelmi múltja miatt –széleskörű társadalmi tiltakozás ellenére – 1976-ban lebontják, és újat építenek helyette. Az új épületet a kialakított „sugarút” a Kőrösi Csoma Sándor út mellé helyezték el. „Széles utak és lakótelepek kellenek”¹⁵

A '70-es- '80-as években ugyancsak Kőbányán nem messze a háztól működött a Kőbányai Ifjúsági Park (Csajkovszkij Park) is, melyet a Magyar ROCK egyik szülőhelyeként is szoktak emlegetni. A vezetés által a belvárosban nem szívesen engedett rendezvényeket megpróbálták a külsőbb peremterületekre szorítani. Így lehetséges az, hogy a „szabad szövegű, nyugati” rockzene helyet kaphatott az itteni ipari peremterületen. Erről a korszakról szól az itt készült „Kopaszkutya” című film is. Kőbánya jó közlekedési lehetőségei, valamint városhoz való közelsége miatt kedvelt alternatív szórakozóhellyé vált. Természetesen ennek a helyi lakosok kevésbé örültek.

*"Egykor úri kaszinó volt, csak a kiváltságosok juthattak be a termeibe. Jól érzékelteti az a tény az új létesítményének létrehozásának szükségességét, hogy évente közel 300.000 kőbányai lakos és dolgozó látogatja rendszeresen az úri kaszinóból átalakított művelődési központot. A régi épület már nem szolgálhatja a szüntelen növekvő igényeket."*¹⁶

- 1975.

A lebontott épület helyére emelt új, a korszaknak megfelelően títusterv adaptációként létrehozott modernista épület a Pest Megyei Tanács Tervező Vállalatában (Pestterv) dolgozó Tóth Dezső tervei alapján épült fel. A zöld környezetben álló épület fő feltárlása a közlekedési csomópont felől történik, tömege elegánsan visszalép a főúttól. Szerkezeti rendszere miatt érkezőtere elemelkedik a terepszinttől. Funkcionálisan az épület a művelődési házak alapszervezésének megfelelően, egy központi aulatér köré szerveződik, innen érhetőek el a különböző funkciók. Az épület belső tereinek megvilágítását egy jó méretű belső udvar és felülvilágító kupolák látják el. Az épület külső megjelenését nagy mértékben meghatározza a megemelt henger alakú előadótér és annak gömbkupola térlefedése. Ez az egyedi formálás, a szigorúan funkcionális alaprajz mellett emlékeztet a nem messze lévő Szent László Gimnázium kupolájára. Annak bejáratát, térbeli helyzetét, pozitív utcasarkának átíratát lehet felfedezni a művelődési ház érkezőterének formálásában. Példákon keresztül (Salgótarján, MOM, MÉMOSZ, Vác, Gyula, Nagykanizsa, stb.) megfigyelhető a kb. 500 fő befogadására alkalmas többfunkciós (könyvtár- színház-szakkör) épületek közös formai jellemzője az előadótér és egy másodlagos előtér, első szintre történő emelése. Így volt lehetősége a tervezőnek, hogy a nagy alapterületű épületeket kompakt módon, rövid közlekedőkkel átláthatóvá, könnyen értelmezhetővé tegyék.

¹⁵ Buzás Kálmán, A Pataky Művelődési Központ történet, Módszertani füzetek/ különszám, A közművelődés háza Budapest 4., Budapesti Művelődési Központ, 2007, p 7-80

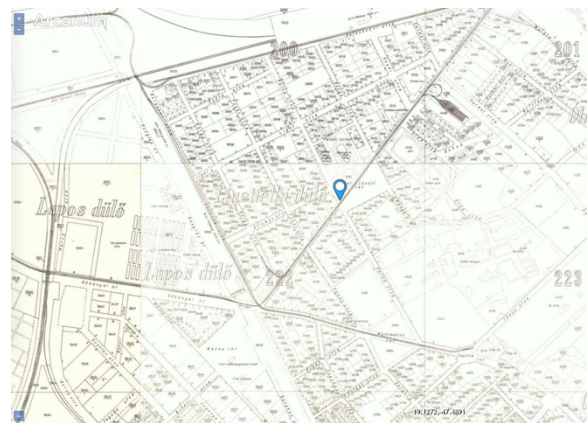
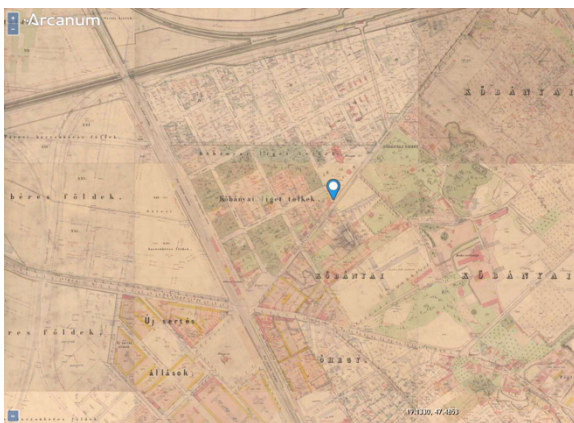
¹⁶ <http://www.bmknet.hu/kozmuvc-dk/4/html/tartalom/t4.html> (utolsó letöltés: 2016.12.31.)

Az egyedi gömbkupola, mint térlefedő elem számos kérdést vet fel. Nem pusztán akusztika szempontjából előnytelen a belső térben, hanem formálása is inkább tűnik egy meghatározó tervezői gesztusnak, mint funkcionális kényszernek.

A ház színházterme döntött padozatú, színpadnyílásra szerkesztett, tradicionális kör formájú. A gömbkupola terébe függesztett színházi és nézőtér világítótestek, hangterelő panelek nagyrészt kitarják az oly markáns formai játékot, másodlagossá téve azt. Az egyedi térlefedés típuselemekből épül fel, (11 csatlakozó tárcsa, 10 rúdhossz) melyet a többi Tóth Dezső által tervezett művelődési háznál is megjelenik.

Az épület várossal való kapcsolata a városkép folyamatos alakulása miatt mára nagymértékben megváltozott. (kisvárosi léptékből panel tömbök) A ház funkcionális használata a park járószintjétől elemelt előkerttel/terasszal gyengül, egy térben úszó zárvánnyá válik. Érdekes megfigyelni már az archív képeken is, hogy az épület általában, mint háttér jelenik meg, az utcára való direkt kiterjeszkedése minimális.

A Szent László tér már a korábbi szabályozási terveken is egy szándékoltnan üresen hagyott foltként, "főtérként" jelent meg. A tér frekvenciája, jellege és jó közlekedési kapcsolata miatt a közösségi épület ideális helyeül szolgált. Így kerülhetett a korábban szabadon hagyott városi térre, a kultúrát reprezentálni hivatott művelődési ház.

térképek:1920, 1945 (mapire.eu/hu/)

Az épületről Tóth Dezső így fogalmazott az építészeti műleírásában:

„A tervezés legfontosabb célja a művelődési központ sokrétű igényeinek komplex egységbe fogott kielégítése volt. A sokrétegeúség egyrészt azt jelenti, hogy az országos átlaghoz képest magas a szakköri és klub helyiségek / un. kis helyiségek / aránya, másrészt pedig az országban talán először valósul meg ilyen méretű művelődési házzal egybekötött könyvtár. „

„Városképileg a terület beépítési követelményein kívül / átlós főútvonalhoz való csatlakozás, főtér képzés/ igyekeztünk az épület külső megjelenésével azt is kifejezni, hogy ez egyben a kb. 100E lakosú városrész központi szerepű közösségi épülete lesz.”¹⁷

¹⁷Tóth Dezső- Építészeti műszaki leírás- Tóth Dezsőtől

A majd 4000 m²-es épület fő közönségforgalmi részét 1996-ban belsőépítészeti és gépészetileg egyaránt felújították. Az előcsarnok burkolatának, világításának megújításával az épület alkalmassá vált reprezentatív események, mint pl.: rendezvények, bálok, kongresszusok lebonyolítására.

A befogadó színházként működő előadótér téri és technikai adottságai miatt gyakran helyt kapnak az épületben komoly- és könnyűzenei koncertek, táncelőadások, divatbemutatók. A kiállítótér függesztő rendszerének és világítóttesteinek variálhatósága szintén a többfunkciós működést teszi lehetővé. A színházban egyidejűleg 486 fő tud helyet foglalni. Általános használat alatt a színházterem havi 3-4 teltházas produkciónak ad otthont.

A ház másik meghatározó eleme, a kezdetektől az épületkomplexumban működő Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, X. Kerületi fiókkönyvtára. A több mint 1500 m²-es funkció, folyamatosan bővülő, több mint 150.000 kötetes szabadpolcos könyvvállománnyal rendelkezik.

2011 januárjában, a területen található, párhuzamosan működő két kulturális intézmény, a Pataky Művelődési Központ és a Kőbányai Gyermekek és Ifjúsági Szabadidő Központ összeolvadt, belőlük jött létre a kulturális programokért felelős Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ.

A kőbányai művelődési ház működése-fejlődése a rendszerváltás után az üzemeltető személyek és a hozzájuk kötődő alkalmazottak eredménye. Nekik köszönhető, hogy az intézmény nem lépett az állami támogatás megvonása után sem a megszűnő, ellehetetlenülő művelődési házak sorába. Az épület a gazdasági átalakulások után Nonprofit Kft.-ként működik tovább, így az üzemeltetési költségeket az épületben lévő produkciók, rendezvények, napi programok termelik meg. (ez 2016-ban ~124M forint volt).

A házban nem csupán önkormányzati, iskolai, és kerületi rendezvények vannak, hanem szakköri, torna, és oktatói események is helyt kapnak. Így szerepelhet az intézmény kínálatában a gyermektorna, a felnőtt torna, a balett, a kortárs tánc, a baba-mama foglalkozás és a nyelvtanfolyam is. Az egyik legrégebbi, ma is megtalálható csoportos foglalkozás az 1980-ban indult helytörténeti szakkör, melynek eredeti célja az volt, hogy hangfelvételekkel, fotókkal rögzítse a múltat, az akkori jelent. (~1940) Ezek a munkák most állandó kiállításként a ház körgalériáján láthatóak.

A kőbánya szempontjából kiemelt helyen lévő épület fizikai megjelenése leromlott, felújítására jelen pillanatban nincs elkülönített önkormányzati támogatás. Megújulásának jó előképe lehet a Váci „testvérépület” tér és homlokzatkezelése. Az ottani épület „Új ruhájával” nyílászárói földig süllyesztésével, homlokzatának vidám színekbe öltöztetésével, feltárlási és megérkezési rendszerének átalakításával teljesen mai kontextusba helyezte az előtte lévő közösségi teret is. A felújításnak is köszönhetően az épület a Váci közösségi élet újonnan felfedezett bázisává vált.

Vác 2017, 2015 (saját, Baku Eszter)

Kőbányán is megvan a lehetőség az épület fejlesztésére a Szent László térrel való jobb kommunikáció kialakítására. Ezt az igényt az önkormányzat is felismerte, így elkezdte a tér fejlesztését, zöldterületének átalakítását. Az épület és környezetének felújításával, a rendezett és jól karbantartott terület ismét a városrész központi eleme lehetne.

4. Esettanulmány:

A Forma- és Vizuális Környezettervező Mérnök Szak 3 diplomázó hallgatójának munkája.

A feladat célja, olyan régi, –50 éves– a régmúlt korokat idéző, az akkori fogyasztási szokásokat reprezentáló közösségi épületek mai szemmel történő átértelmezése volt, melyekkel a hallgatók előítélet mentesen, szabadon foglalkozhattak. Szándékoltan olyan, szellemi kötődéstől mentes építészeti korról (a háború utáni magyar építészettel) foglalkoztunk, mely kapcsán érintetlenül, tiszta tudattal állhattak neki a feladatnak. A régi középületek kapcsán kíváncsiak voltunk, hogy a mai környezetben élő hallgatók hogyan viszonyulnak egy ilyen feladathoz, milyen kapaszkodókat, érdekességeket, átalakítandó/megtartandó értékeket találnak bennük. Vizsgáltuk, hogy a „friss szem” hogyan tud az épület értékéhez hozzáadni funkcióban, szerkezetben, formában. Azért is gondoltuk különösen aktuálisnak a közösségi találkozás tereinek a vizsgálatát, mivel a művelődési színterek átalakulása, immaterializálódása már több évtizede nyomon követhető. Ennek hatására a kulturális épületek épített örökségének állapota nagy mértékben leromlott, sok épület üresen áll, vagy más funkció van bennük. Az épületekben lezajlott kulturális változások fizikai lenyomatait követve vizsgáltuk a változás ismételt szükségességét is. Olyan épületeket kerestünk, melyek változása jól dokumentáltan nyomkövethető, átalakítása valós funkcionális kérésekre ad válaszokat. Meghatározó pedagógiai kísérletnek tartjuk, hogy régi korstílusokat magukon viselő épületeket hogyan lehet új funkcióval korszerűen működtetni, a városrészek, városi közösségek ismét meghatározó elemivé tenni.

Ebben a szellemben kutatva 3 hallgató 3 munkát készített el a Kőbányai Művelődési Ház vizsgálatával. A hallgatók funkcionális, szerkezeti, városszerkezeti, környezeti elemzések alapján alkották meg egyéni koncepciójukat a ház kortárs működésével kapcsolatban. Új anyagokra, átalakított új térrendszerre alapozva modern használatot ruházták fel az épületet.

A 3 hallgató: Hajagos Márton, Zsuffa Cecília és Pálfi Marina által készített terveket, mint esettanulmányokat vizsgálom, azokat értékelem.

Az épület bejárása vegyes érzelmeket váltott ki a hallgatókból. Merev formája, régi burkolata, nem egységes bútorozása mind, mint negatív elem került elő. Téri szituációja, átlátható és jó belső terei egyértelmű pozitívumként jelentek meg. Legtöbb kérdést a bejárati előcsarnok, a kültéri terasz és az emeletre való feljutás vetette fel. Funkcionális, - alaprajzi- és téri vizsgálatok után, az érkező tér valamint a ház kültérhez való kapcsolódásának lehetőségeivel foglalkoztak a hallgatók.

/ Verbai Lajos- Helytörténeti gyűjtemény /

A '70-es évek funkcionális rendjének és igényeinek megfelelő előtér mára már több szempontból sem kielégítő. Nem megfelelő infografikája, kihasználatlan sötét terei, leromlott állapotú falfelületei a bizonytalanság érzését keltik. A beérkezés melletti porta megnagyobbodott helye, a nézőtér tartópillérét utólagosan körbenövő ruhatár, a büfé fő közlekedési útvonalból való kiesése, rejtettsége és a ház „befeledelése” mind-mind a megoldandó feladatok közé tartoznak. A hallgatók figyelme is leginkább erre az érzőterre koncentrálódott. Az emeleti, a színházteret körbeölelő másodlagos előtér, Körgaléri elzártsága, leromlott fizikai és funkcionális állapota is vizsgálendő feladat lehetne, de az épület nagysága és a megoldandó feladatok sokasága miatt tervek ezzel a résszel csak érintőlegesen foglalkoztak.

/ Hajagos Márton 2017.03.22/

A tervek mindegyike a külső tér intenzívebb használatát, a ház előtti kihasználatlan közterület élettellel való megtöltését, valamint az előtér átláthatóbb, logikusabb kezelését tűzi ki célul. A hallgatók a teret úgy kívánták átalakítani, hogy az az épület előterekén annak szerves része legyen. Az átalakítás a kiterjeszkedés nem titkolt célja, hogy nem a csak kultúrára, hanem a szórakozni vágyó lakosokat is vonzza. Megfigyelhető, hogy a közösségi találkozások egyre inkább a kikapcsolódásról, mintsem a közös kulturális időtöltésről szólnak.

Így lehetséges az, hogy a funkcionális rend átalakításánál a büfé tömege elmozdul a meglévő helyéről, az az előteret/ aulát és az újonnan kialakított kinti teraszt is egyaránt szolgálja. Fontos tervezési szempont az épület zártságának feloldása is. A bejárat nyílások arányának és nagyságának nagyvonalú kezelése, a funkcionálisan használható belső tér kültérbe való kiterjeszkedése a tervezés alapelveként szolgált. Mindegyik koncepció vizsgálta az épület utcaszinttel való kommunikációjának mértékét és mikéntjét.

/Verbai Lajos_ Helytörténeti gyűjtemény/

A jelenlegi alaprajzi elrendezés változtatásával egyértelmű cél a büfé és az információs pult kiemeltebb helyzetbe hozása mellett, a bejárat funkcionális rend tisztázása is. A színházterem alatti kiszolgáló blokk, funkcióval való ellátása jó irány, azonban ekkor fokozottan figyelembe kell venni előadások alkalmával bekövetkező lökészerű látogatói forgalmat, és annak kapcsolódó szakági vonatkozásait is. A szimmetrikus lépcsősor közötti falfelület átalakításával egy, az épülettel szervesen egybefogott funkcionális egységet képező fogadótér jöhetne létre. Ebben a térben igény esetén továbbra is kiállításokat, előadásokat, rendezvényeket lehetne tartani.

/Zsuffa Cecília_ vázlattevé 2017.04.27/

Napjainkban elkerülhetetlennek tűnő, és egyértelműen előre mutató megoldás a színháztér akadálymentes közlekedését lehetővé tevő, a mostani érkezés szimmetriatengelyébe elhelyezett mozgássérült lift is. Ez a földszinten az előtérbe, az emeleten a kerengőbe nyílna. A két szint között helyszínen készített monolit vasbeton födém van. Ezzel a vertikális közlekedést segítő elemmel tovább lehetne nyitni a ház bejáratát a tér felé. A büfé elmozdításával a teherlift nehézkesen használható előtere –a színházi produkciók egyre nagyobb logisztikai igényei miatt– jobban megközelíthetővé válna. Ennek következtében a színháztermet gyakrabban lehetne használni, a ház nagyobb látogatottsággal működhetne, szélesebb repertoárral rendelkezhetne.

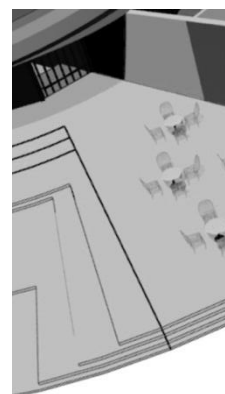
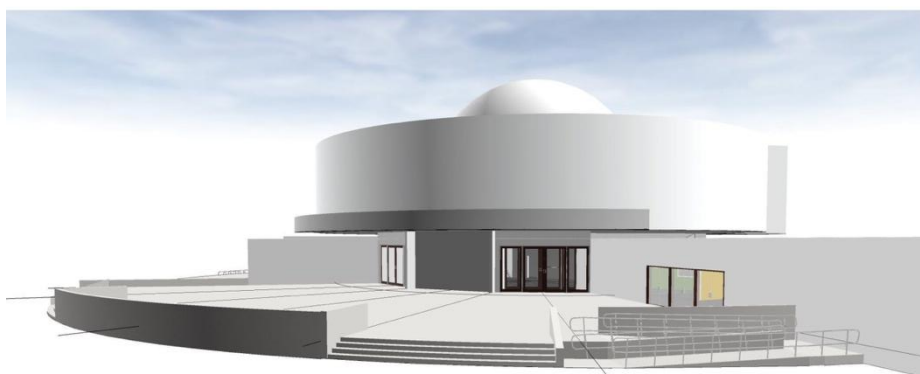
Az épületbe való megérkezés átalakulásával a kiállító tér más helyre költözne, a könyvtár melletti „csendes zónában” kapna helyet. Ennek haszna, esetleges könyvtárral való kapcsolódása újabb lehetőségeket hozhat. A kikapcsolódás és a könyvtár együttélése több helyen meglévő, jól működő funkció. A kiscsoportos helyiségek épületen belüli helycserékkel átalakulnának, azonban számuk nem változna. Így a Halom köz (jobb) felé eső oldal a zenés, táncos foglalkozásoké, míg az épület Szent László park felé (le) eső része a csendes, olvasás, művészet funkciók igényeit szolgálná ki.

/Zsuffa Cecília_ vázlattevé 2017.04.27/

A félév során az épület átalakításával az volt a célunk, hogy olyan anyagilag belátható jelentős funkcionális átalakításokat tudjunk javasolni, melyek kivitelezése jelentős mértékben tudna javítani az épület jelenlegi működésén. Úgy gondoljuk, hogy a hallgatók által készített tervek mindegyike, egy későbbi átfogó fejlesztési terv megalapozó tanulmánya, alapötlete lehetne.

Az átalakítások kísérletet tesznek a régi, idejét múlt városrészekben lévő épület ismét vonzóvá tételére nem csak építészeti, hanem belsőépítészeti tájépítészeti formatervezési értelemben is.

/Zsuffa Cecília, Hajagos Márton_ vázlattevé 2017.04.27/

5. Összefoglalás:

A felkutatott dokumentumok, valamint a személyes beszélgetések alapján megszületett írás keretet kíván adni az állam által irányított kultúrpolitika főbb irányelveiről, annak építészeti következményeiről, illetve ennek egy konkrét példában, a Kőbányai Művelődési Központban való megjelenéséről.

Az épület kiválóan alkalmas arra, hogy bemutassa az országos folyamatokat, a helyi történeti, politikai és társadalmi történések által befolyásolt változásokkal együtt.

Kőbánya történeti és kulturális fejlődése, kulturális épületeinek építéstörténete híven tükrözi ezt a folyamatot, mely egy folyamatos intenzív változást mutat.

A felrajzolt fejlődési ívből kiragadott példa jól mutatja azt a folyamatot, amelyben a kulturális intézmények funkcionálisan lekövetik az adott kor változó igényeit, legyen az társadalmi, gazdasági, vagy az állam által irányított kultúrpolitikai irányelvek változása.

Az épületek bizonyos keretek között biztosítani tudják a változó igényekre történő rugalmas reagálást, de egy idő után az épületek részleges vagy teljes átalakításával számolni kell.

A kiválasztott példa jól reprezentálja, hogy a rendszerváltozás következtében bekövetkező gazdasági, politikai valamint kulturális szokások milyen igényekkel léptek fel az adott épülettel szemben.

Most ismét olyan korban élünk amikor ezeknek az épületek a használhatóságát újra lehet és kell is gondolni. A nagyméretű színháztermek, a könyvtár, a klubhelyiségek megváltozott működése felveti az épületek korszerűsítésének kérdését.

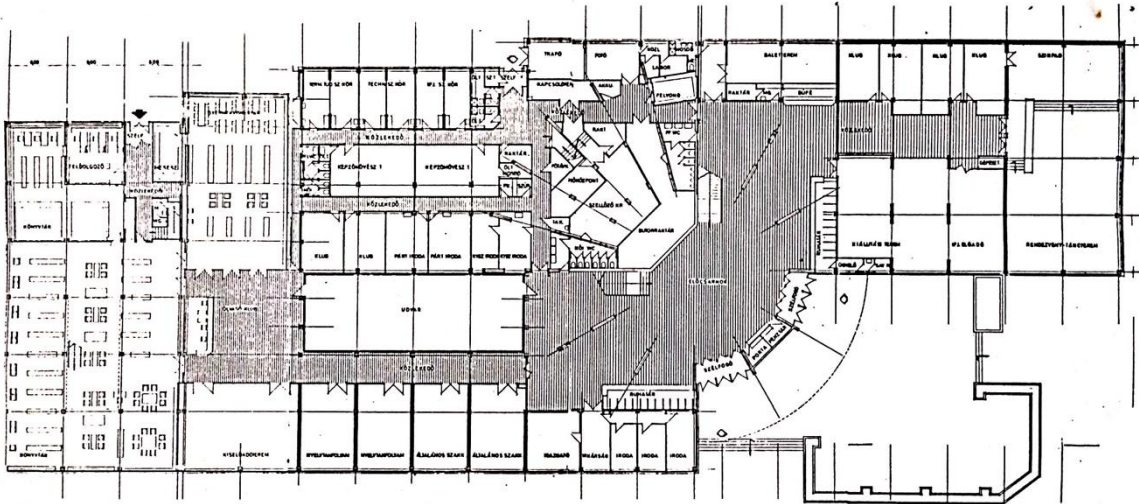
A dolgozat első két része után kísérletet tettem arra, hogy oktatási körülmények között vizsgáljam ezen épületek korszerű használati lehetőségeit, esetleges funkcióváltását. Nagyban építettem arra a hallgatói nyitottságra, melyet nem fertőz az épületek társadalomban meglévő negatív beágyazódottsága és képesek társadalom új kulturális szokásaira friss és korszerű válaszokat adni az épületek építészeti értékeinek figyelembevételével.

Természetesen ezek a felvetések csak ötletek, programtervek, de mégis leszűrhető belőlük egy olyan vízió, mely ezeknek a „megcsontosodott” városrészeknek az átalakulásához vezethet.

Képjegyzék:

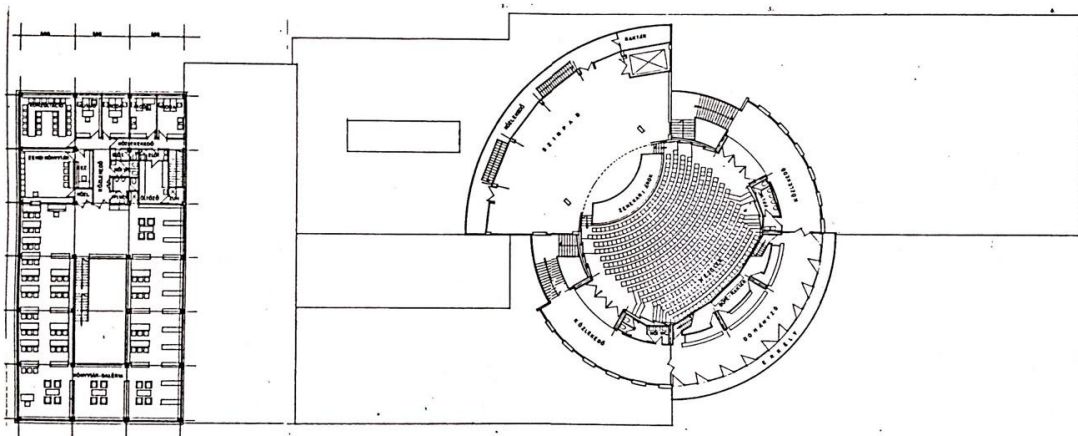
Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ tervei- Tóth Dezső

KŐBÁNYA, MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

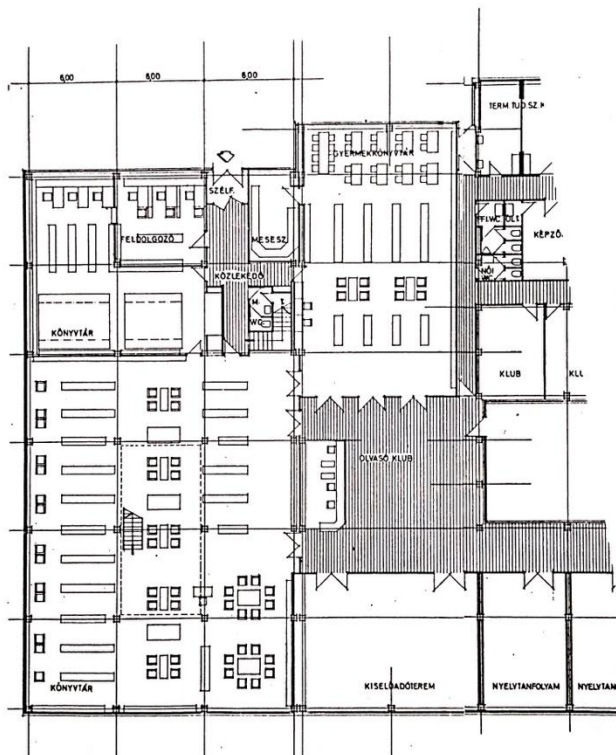
FÖLDSZINT

KŐBÁNYA, MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

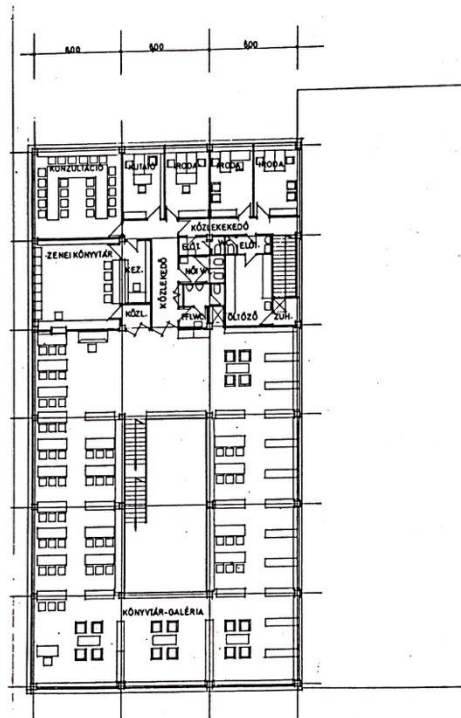
EMELET

KŐBÁNYA
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
X. KER-I FIÓKKÖNYVTÁR.

FÖLDSZIN

KŐBÁNYA
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
X. KER-I FIÓKKÖNYVTÁRA

EMELET

Előzmény: Kőbányai Casino

/ Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény- Verbai Lajos/

Irodalomjegyzék:

- Ferkai András, *Közt 66 (42+24), Egy tervezőiroda története*, Vince Kiadó, 2015, Művelődési épületek Lantos Edit, 313-345
- Baku Eszter, kézirat: Művelődési házak, a kultúrház építő program gyermekei, 2011
- SZABÓ Pál, *Hozzászólás az olvasóköri vitához*, Művelt Nép, 1953/10, in: KOVALCSIK József, *A kultúra csarnokai, A közösségi művelődés színterei, utópiák, mozgalmak, társadalomszervezés, a művelődési otthonok kialakulása*, Editio Plurilingua Kiadó, Budapest, 2003, 14-16, 739,741.
- KORMOS Sándor, *Közművelődési intézmények és szervezetek*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999, 20. Részlet az 1976-os közművelődési törvényből.
- Művelődési épületek, művelődési otthonok tervezési előírásai MSZ-04.204/1-74, Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, Építésügyi Tájékoztató Központ, Budapest, 1978.
- Részlet, a Hogyan építsünk művelődési házat? című rádióriportból (Sugározva: 1977. VI. 1. 17:07 Kossuth Rádió)
- *A művelődésügy helyzete és fejlődése 1966-1970 közötti időben, Minisztériumi titkárság, Felősktatási Jegyzetellátó Vállalat, Budapest, 31-53*
- Jenei Lajos DLA, Schéry Gábor, Magyar tervezőirodák története, Építésügyi tájékoztatási központ, Budapest 2001, 193-220, 337-345
- DUDÁS László (szerk), *Madách Imre Művelődési Központ Vác 1976-2000*, Vác, 2006
- Branczik Márta, Fehérvári Zoltán, Hajdú Virág, Prádkfalvi Endre, *Modern és Szocreál*, Építészeti tervezés Magyarországon 1945-59, Magyar Építészeti Múzeum, Budapest, 2006
- Kőbánya, Művelődési központ műszaki ismertetése, Budapest, 1975.november 2., Tóth Dezső Pestterv
- Buzás Kálmán, A Pataky Művelődési Központ történet, Módszertani füzetek/ különszám, A közművelődés házai Budapesten 4., Budapesti Művelődési Központ, 2007, p 7-80
- Buzás Kálmán, Volt egyszer egy kaszinó, Kőbányai füzetek, Pataky Művelődési központ, Budapest-Kőbánya 2005
- Kovalcsik József, *A kultúra csarnokai : a közösségi művelődés színterei, utópiák, mozgalmak, társadalomszervezés, a művelődési otthonok kialakulása*, 1986, Budapest, Művelődéskutató Intézet,
- Pál Endre, Soós József, *A művelődési otthonok fejlesztése : 1960-1970*, Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 1974,
- *A kulturális intézmények rendszere, a művelődési otthonok és művelődési közösségek*, Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 1980, Vitányi Iván, Földiák András
- Szabó Levente, Nagy György; *Középületek szerk.: Cságoty Ferenc, Művelődési épületek fajtái*, Terc Kft, 2004, p157-167
-

Tervek, katalógusok:

- Zólyomi-Székely- Máriás, *Művelődésügyi títustervek katalógusa*, 1965
- Zólyomi –Székely-Mariás. *Művelődésügyi títustervek katalógusa*, 1962
- Kotsis Iván: *Épületek és tervek*, Pósa Károly Könyvkereskedő kiadása, Bp, Egyetemi Nyomda 1945.
- Építésügyi minisztérium Építésügyi Főosztály, *A Magyar Népköztársaság Országos Títusterveinek Katalógusa 1958*, Műszaki Könyvkiadó, 1958, 97-110
- SZÁRAY Lóránt, ZÓLYOMI Alfonz szerk., *Magyar művelődési létesítmények 1945-70, Műszaki*

kiadó, Budapest, 1970, 9-10, 178-218)

- ÉSZ 204/1-74 Művelődési épületek. Művelődési otthonok. Tervezési előírások, Budapest, 1975, Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium

www:

- <http://mek.oszk.hu/07000/07044/07044.htm#12> (utolsó letöltés: 2017.05.05.)
- <http://www.bmknet.hu/kozmuvcdk/4/html/tartalom/t4.html> (utolsó letöltés: 2017.05.05.)
- http://epa.oszk.hu/01300/01306/00043/pdf/EPA01306_Szin_1996_01_02_002-007.pdf (utolsó letöltés: 2017.05.05.)
- http://fovarosi.blog.hu/2008/12/17/volt_egyszer_egy_kobanya_moz (utolsó letöltés: 2017.05.05)

Művelődésügyi cikkek:

- Esti Hírlap, XVIII. Évf. 212.sz, 1973, szeptember 10., „Ma délelőtt”- Alapkőletétel Kőbányán. Művelődési és ifjúsági központ épül a kerületben.
- Népszabadság, 1984. Augusztus 7. Kultúrközpont Kőbányán, Balogh Lajos a Pataky István Művelődési Központ igazgatója
- Cifra palota, zöld az ablaka, cikk- részlet a Hogyan építsünk művelődési házat? Című rádióriportból (1977. VI. 1. Kossuth 17:07 óra) p: 46t
- Kőbánya, Művelődési Központ műszaki ismertetés, 1975. November 2. Tóth Dezső
- Cifra palota, zöld az ablaka, cikk- részlet a Hogyan építsünk művelődési házat? Című rádióriportból (1977. VI. 1. Kossuth 17:07 óra) p: 46t

Személyes beszélgetések:

- Beszélgetés: Verbai Lajos, helytörténeti gyűjtemény vezetője (2017.02.07.)
- Beszélgetés: Győrffy László, igazgató (2017.02.28.)
- Beszélgetés: Kulcsár Viktória, elnök, intézményvezető, Füge produkciós iroda/Jurányi ház (2017.04.25)